

GÓM SỨ BÌNH DƯƠNG PHỤC VỤ PHÁT TRIỂN DU LỊCH

Th.S.Nguyễn Văn Thủy¹

Bình Dương là một tỉnh thuộc khu vực Đông Nam bộ nằm trong vùng kinh tế trọng điểm phía Nam với diện tích tự nhiên 2.695,22 km², dân số khoảng 1.700.000 người, có những điều kiện thuận lợi trong quá trình phát triển kinh tế- văn hóa và xã hội. Đồng thời với việc thực hiện công nghiệp hóa- hiện đại hóa của tỉnh Bình Dương; trong những năm qua hoạt động ngành du lịch thu nhiều kết quả quan trọng, vừa qua Tỉnh Bình Dương đã phê duyệt Quy hoạch phát triển du lịch đến năm 2020 và tầm nhìn đến năm 2030, đây là điều kiện thuận lợi và cần thiết để thu hút du khách đến Bình Dương trong thời gian tới.

Bình Dương với điều kiện thuận lợi về tự nhiên từ xưa có vườn cây ăn trái Lái Thiêu nổi tiếng, có các di sản lịch sử, văn hóa đặc sắc như: các làng nghề thủ công, di sản kiến trúc nghệ thuật, có nhiều lễ hội dân gian và giàu truyền thống cách mạng hào hùng.v.v... Đặc biệt là nghề gốm từng là một trong hai trung tâm sản xuất gốm lớn nhất miền Nam và hiện nay có nhiều bước phát triển vượt bậc, tạo nhiều công ăn việc làm và đóng góp quan trọng cho sự phát triển của tỉnh nhà. Với những điều kiện thuận lợi về vị trí địa lý, giao thông thủy bộ, nguồn nguyên liệu tại chỗ, rừng cây bạt ngàn, con người cần cù, khéo tay... Suốt hơn 150 năm hình thành và phát triển, nghề gốm đã có vị trí quan trọng trong đời sống kinh tế- xã hội của tỉnh Bình Dương, đã đào tạo ra một đội ngũ lao động lành nghề và những nghệ nhân điều luyện tạo ra những sản phẩm cung cấp đáp ứng nhu cầu cho cuộc sống của người dân địa phương và khu vực. Sản phẩm ngày càng hoàn thiện tạo nên những tác phẩm nổi tiếng xuất khẩu ra nước ngoài, đóng góp quan trọng trong phát triển kinh tế và xã hội của tỉnh và tạo nên giá trị vật chất và tinh thần lưu giữ đến ngày nay. Nghề gốm sứ không chỉ làm ra nhiều đồ dùng cần thiết cho nhu cầu cuộc sống con người sinh hoạt hàng ngày từ chiếc tô, bát, đĩa,... mà cả những sản phẩm dùng trong nghi thức tôn giáo, tín ngưỡng đình, chùa, miếu mạo,... để trang trí và sử dụng. Ngoài ra, còn đáp ứng nhu cầu hưởng thụ văn hóa mang tính thẩm mỹ, nghệ thuật cao được chuyển tải qua từ sản phẩm gốm sứ. Nghề gốm sứ đã tạo nên nét đặc trưng văn hóa và bản sắc của con người Bình Dương, “ Gốm Lái Thiêu” có

¹ Ban Quản lý Di Tích- Danh Thắng.

mặt trong mọi gia đình của người Bình Dương, vùng Nam Bộ và cả nước ngoài; từ những dụng cụ gia đình bình thường mà còn đi sâu vào đời sống tinh thần, ca dao, hò vè... của người dân Bình Dương.

Đọc theo hạ lưu sông Đồng Nai còn lưu giữ về nghề gốm tiền sử đã có một trình độ kỹ thuật nhất định, qua di chỉ khảo cổ: Cù Lao Rùa và Dốc Chùa, được xếp hạng là di tích cấp quốc gia, cho ta thấy nghề gốm đã tồn tại và phát triển. Nó phản ánh những bước tiến về trình độ nhận thức, khả năng sáng tạo và mức tiến bộ về kinh tế, xã hội của các cộng đồng cư dân sống ở vùng Đông Nam Bộ xưa.

Kể đến là những lò gốm đầu tiên của Bình Dương hình thành vào những năm 80 của thế kỷ XIX bên các bờ sông và kênh rạch như: rạch Lái Thiêu (rạch Tân Thới), rạch Bà Lụa và rạch Ông Tía (Thủ Dầu Một); tạo thành 3 trung tâm phát triển nghề gốm lâu đời là: Lái Thiêu, Chánh Nghĩa (Bà Lụa- Phú Cường) và Tân Phước Khánh. Các sản phẩm gốm còn để lại, các công trình văn hóa, kiến trúc nghệ thuật, đình, chùa, miếu,... đang tồn tại đã khẳng định điều đó. Điển hình là lò lu Đại Hưng ở ấp 1, xã Tương Bình Hiệp, nằm bên bờ sông Sài Gòn với hơn 150 tuổi, được xếp hạng là di tích cấp tỉnh. Đến đây du khách cảm nhận được không gian của miền sông nước miền Đông Nam Bộ, gò đất nhấp nhô, xen lẫn vườn trái cây xanh mát, những chiếc ghe chở đầy sản phẩm nằm âm mình trên bờ kênh rạch, chuẩn bị rời bến đến cung cấp cho miền Tây Nam Bộ và nước bạn Cambuchia.

Hiện nay trên địa bàn tỉnh Bình Dương có trên 400 lò gốm sứ. Nếu khách đi từ thành phố Hồ Chí Minh lên khoảng 15 km sẽ rất ngạc nhiên, bởi dọc theo đại lộ Bình Dương (đoạn quốc lộ 13 đi ngang tỉnh), có hàng chục cửa hàng công ty, showroom trưng bày các sản phẩm gốm sứ đa dạng với đủ màu sắc. Nhờ có sự thay đổi cơ cấu sản phẩm theo hướng tăng dần sản phẩm mỹ nghệ xuất khẩu, các mặt hàng gốm sứ cao cấp thay thế các sản phẩm truyền thống, hàng nhập khẩu, ngành gốm sứ Bình Dương vẫn giữ được chỗ đứng trên thị trường trong và ngoài nước. Các thương hiệu nổi tiếng như: Minh Long 1, Minh Phát, Cường Phát, Minh Phương, Phước Dũ Long, Kim Phát... đã mang sản phẩm gốm sứ Bình Dương tiếp cận thị trường nhiều nước trên thế giới, đóng góp hết sức quan trọng cho ngành gốm sứ địa phương nói riêng và gốm sứ Việt Nam nói chung. Để nâng cao sức cạnh tranh hội nhập khu vực và thế giới, ngành gốm sứ đã đầu tư thay đổi công nghệ, trang thiết bị hiện đại, nâng cấp nhà xưởng, mở rộng qui mô sản xuất và cử cán bộ kỹ thuật đi học tập kinh nghiệm về tiến bộ ngành gốm sứ thế giới. Sắp tới,

Sở Công thương sẽ phối hợp với Hiệp hội làng nghề để đào tạo công nhân, phát triển thương mại và tìm kiếm thị trường... Nhằm tạo điều kiện cho các doanh nghiệp gốm giới thiệu và chào bán sản phẩm, Công ty Minh Long 1 đã mạnh dạng đầu tư trên 900 tỷ đồng để xây dựng Minh Sáng Plaza, trung tâm thương mại dịch vụ hiện đại đầu tiên của Bình Dương, chỉ cách thành phố Hồ Chí Minh 20 km, nằm trong khuôn viên 25.000m², nơi đây giới thiệu 15.000 sản phẩm gốm đa dạng, phong phú về mẫu mã, kiểu dáng, màu sắc mang đậm yếu tố truyền thống, đặc sắc, tiện dụng và hiện đại, các sản phẩm cao cấp: Hồn Việt, Sơn Hà Cẩm Tú, Vinh Qui Bái Tử, Hoa Sen... Và sự ra đời của Trung tâm thương mại Minh Sáng Plaza, đã tạo cho sản phẩm của Minh Long I, một đẳng cấp riêng mà không sản phẩm gốm sứ trong nước có thể sánh được. Sản phẩm đã được xuất khẩu sang các nước châu Âu, châu Mỹ, châu Á...

Ngoài các sản phẩm đặc biệt trên, ngày nay nghề gốm sứ Bình Dương sản xuất hàng năm từ 130 đến 150 triệu sản phẩm về gốm kỹ thuật công nghiệp (đồ gốm cách điện, gốm chịu nhiệt, cầu kiện, máy móc...). Gốm mỹ thuật (tượng gốm, phù điêu gốm, tranh ghép gốm...). Gốm gia dụng, gốm kiến trúc, gốm trang trí kiến trúc (khuôn bông, ngói, men, con lợn, con tiện gốm...) để phục vụ nhu cầu trong nước và xuất khẩu. Năm 2011, du lịch Bình Dương đón khoảng 3,8 triệu khách tham quan, doanh thu hơn 491 tỷ đồng. Để đạt được mục tiêu đến năm 2015, Bình Dương thu hút được 5 triệu khách tham quan, trong đó gần 50 ngàn khách quốc tế, doanh thu hơn 2000 tỷ đồng. Việc khôi phục các làng nghề gốm sứ truyền thống, chính quyền tạo mọi điều kiện phát triển, các doanh nghiệp mạnh dạng đầu tư đổi mới công nghệ, các nghệ nhân tài năng có điều kiện phát huy. Gốm sứ Bình Dương đang cạnh tranh bởi các sản phẩm của Trung Quốc và các nước khác trong khu vực. Người làm gốm nhiều hay ít phụ thuộc vào từng giai đoạn thịnh, suy của làng nghề, số người làm gốm chuyên nghiệp của tỉnh lên đến 23.000 người. Hiệp hội gốm sứ Bình Dương được thành lập năm 2010, trong bối cảnh hội nhập kinh tế, Hiệp hội gốm sứ ra đời sẽ tạo một điểm tựa, một sức mạnh liên kết giúp cho ngành gốm sứ truyền thống tỉnh Bình Dương phục hồi và hướng tới mục tiêu phát triển bền vững trong tương lai.

Giai đoạn 2005 – 2009 giá trị sản xuất công nghiệp của ngành gốm sứ Bình Dương có tốc độ tăng trưởng bình quân 10,8% năm. Năm 2008 giá trị sản xuất công nghiệp ngành gốm sứ là 3.094,8 tỷ đồng, năm 2009 đạt 3.243,5 tỷ đồng; kim ngạch xuất khẩu, chiếm tỷ lệ 70-80% kim ngạch xuất khẩu của cả nước.

Bình Dương là một trong các tỉnh thành nằm trong vùng trọng điểm phát triển kinh tế phía Nam. Trong giai đoạn hiện nay, để có thể hội nhập vào nền kinh tế khu vực và thế giới cùng với cả nước. Bình Dương đã và đang tiến hành thực hiện công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong tất cả các ngành nghề, trong đó đặc biệt là các ngành gốm. Cùng với các nghề truyền thống, ngành gốm đã đóng vai trò quan trọng trong đời sống của cư dân, vùng đất này ngay từ khi mới được hình thành. Trong tương lai không xa, nghề gốm truyền thống Bình Dương sẽ trở thành một điểm đến thú vị. Ngoài ý nghĩa mang lại hiệu quả kinh tế, cải thiện đời sống người dân, đây còn khẳng định giá trị văn hóa truyền thống của Bình Dương. Đến nay, vị trí của ngành gốm Bình Dương không những không mất đi mà còn tăng thêm giá trị văn hóa tinh thần và có ý nghĩa quan trọng trong việc bảo tồn và phát huy bản sắc dân tộc qua những sản phẩm nghề thủ công truyền thống./.